

10. Kaupunginarkisto

Henkilökunta. Kaupunginarkistonhoitajana oli edelleen 31. 10. 1961 saakka prof. Ragnar Rosén, joka mainitusta päivämäärästä lukien siirtyi eläkkeelle. Tullessaan v. 1945 nimitetyksi Helsingin ensimmäiseksi vakinaiseksi kaupunginarkistonhoitajaksi prof. Rosén oli jo ennättänyt toimia yli kaksi vuosikymmentä arkistoaalalla. Hänen tänä aikana hankkimansa monipuolinen perehtyneisyys uudenaikaisen arkistolaitoksen rakenteeseen ja toimintaan loivat lujan perustan vaikeissa oloissa suoritettulle työlle pääkaupungin kunnallisen arkisto-organisaation käyntiinsaattamiseksi ja kaupunginarkiston muodostamiseksi kunnalliseksi keskusarkistoviranomaiseksi ja tutkimuslaitokseksi. Prof. Rosén on myös suorittanut lukuisia kunnallishallinnon alaan liittyviä asiantuntija- ja tutkimustehtäviä. Uudeksi kaupunginarkistonhoitajaksi kaupunginhallitus nimitti 19. 10. ulkoasiainministeriön nuor. arkistonhoitajan, fil.maist. Veikko Mattilan, joka astui virkaan 1. 12. Marraskuun aikana virkaa hoiti arkistonhoitaja, fil.tri Sylvi Möller. Arkistonhoitajina olivat tri Möllerin lisäksi fil.kand. Orvo Pyykkö ja fil.maist. Sirkka Impola, toimistonhoitajana nti Aino Soura, arkistojärjestäjänä rva Toini Lipponen ja vahtimestarina hra Eino Parkkali. Vuoden alussa avoimeksi tullutta amanuenssin virkaa hoitivat virkaatekevinä 1. 1.—31. 5. fil.maist. Erik v. Hertzen ja 1.—30. 6. rva Tuula Saksa. Sittemmin amanuenssin virkaan nimitettiin fil.kand. Veikko Litzén 1. 7. alkaen. Tp. arkistojärjestäjänä oli 1. 1.—31. 5. ja 1. 7.—31. 12. rva Saksa. Toimistonhoitaja Souran saatua oikeuden hoitaa virkaansa 1. 1.—30. 6. puolipäivätyönä palkattiin täten säästyneillä varoilla ajaksi 1. 1.—31. 5. puolipäivätyöhön tp. arkistoapulaiseksi yliopp. Aimo Salmi ja 1.—30. 6. yhteiskuntatiet.maist. Ilkka Komulainen. Toimistohenkilökunnan kesäloimasijaisena oli 1. 6.—31. 8. yliopp. Salmi. Lisäpätevyys hankkimiseksi omien virastojensa arkistojen vastuunalaisina hoitajina olivat kaupunginarkistossa lisäksi puolipäivätyössä rahatoimiston toimistoapulaiset Olavi Sarlio (15. 2.—31. 7.) ja Marja Kuusikko (25. 10.—29. 12.), kaasulaitoksen toim.apul. Eeva Suokas (12. 4.—13. 6.), keskuspesulan toim.apul. Maire Lindfors (5. 9.—6. 10.) ja teurastamon toim.apul. Anja Ilmonen (26. 10.—6. 11.). Arkistonhoitajat Möller ja Pyykkö sekä amanuenssi Litzén tutustuivat 4.—5. 8. Tukholman kaupunginarkistoon. Kaksi viimeainittua osallistui pohjoismaisiin arkistopäiviin ja historikkokongressiin, jotka pidettiin Malmössä ja Lundissa 6.—8. 8. Ark.hoit. Pyykkö osallistui lisäksi »Näringslivet arkivråd»-järjestön toimesta Sundsvallissa 11.—12. 9. pidettyihin luento- ja neuvottelupäiviin.

Toimisto- ja arkistotilat. Kaupunginarkiston käytössä olivat koko vuoden ajan vuokratilat taloissa Runeberginkatu 10, Jääkärinkatu 8 ja Mäkelänkatu 107 sekä

Temppeliaukion kalliosuojan ylempi kerros. Viimemainittu varasto tyhjennettiin kuitenkin vuoden loppuun mennessä ja koko kalliosuoja siirtyi v:n 1962 alusta väestönsuojelutoimiston haltuun. Välttämättömän lisätilan hankkimiseksi kaupunginarkistolle kaupunginhallitus päätti 30. 11., että lastensuojelulautakunnan hallintaan 1. 4. 1962 tulevasta talosta Väinämöisenkatu 27 luovutetaan kaupunginarkiston käyttöön toistaiseksi n. 270 m² arkistotilaa.

Toiminta kunnallisena keskusarkistoviranomaisena

Esityksiä tehtiin kertomusvuoden aikana kaupunginhallitukselle mm. seuraavista asioista: selvityksen hankkimisesta kortteleiden n:o 30 ja 31 taloissa olevista, asiakirjojen säilytykseen soveltuvista tiloista ja niiden käytöstä; ark.hoit. Pyykön oikeuttamisesta matkustamaan neuvottelupäiville Sundsvalliin; tp. arkistojärjestäjän Tuula Saksan määräämisestä hoitamaan avoimna olevaa amanuenssin virkaa 1.—30. 6. ja tri Sylvi Möllerin määräämisestä hoitamaan kaupunginarkistonhoitajan virkaa 1.—30. 11.

Lausuntoja annettiin kaupunginhallitukselle mm. amanuenssin viran täyttämisestä; talosta Väinämöisenkatu 27 saatavista arkistotiloista; kaupunginarkistonhoitajan viran täyttämisestä; sosiaalivirastotaloon tulevaan kaupunginarkistoon liittyvän kallioarkiston rakennussuunnitelmasta; amanuenssi Litzénin virkavapausanomuksesta; rahatoimiston arkistojärjestäjän viran muuttamisesta arkistonhoitajan viraksi; sekä sosiaalivirastotalotoimikunnalle kaupunginarkiston tulevasta tilantarpeesta ja kalusteista; hankintatoimistolle satamaluotsien kokardiehdotuksesta; vesilaitokselle arvomerkkileimasimista ja ylläkäri Asser Stenbäckille muovikanoiden käytöstä ja asiakirjavihkojen tunnuksista.

Virastojen ja laitosten arkistonhoitoon kohdistuva valvonta. Ehdotus kunnalliseksi arkistosäännöksi sekä siihen liittyvä ehdotus kaupunginarkiston uudeksi johtosäännöksi valmistuivat toimintavuoden aikana, mutta eivät vielä joutuneet kaupunginhallituksen käsiteltäviksi. Jo edellisenä vuonna laaditut ehdotukset rakennustoimiston tiliosaston, teollisuuslaitosten kassa- ja tiliosaston, liikennelaitoksen talous- ja laskentaosaston sekä satamalaitoksen, elintarvikekeskuksen, sairaalaviraston ja huoltoviraston kassa- ja tiliosaston arkistoihin kuuluvien tarpeettomiksi katsottujen asiakirjojen säilyttämisen vähimmäisajoista ja hävittämisestä kaupunginvaltuusto lopullisesti hyväksyi 18. 1.

Arkistotarkastuksia ja -neuvontaa suoritettiin seuraavissa virastoissa ja laitoksissa: kiinteistölautakunta ja -virasto, palolautakunta ja -laitos, teollisuuslaitosten lautakunta, vesilaitos, kaasulaitos, sähkölaitos, teollisuuslaitosten kassa- ja tiliosasto, satamalaitos, teurastamolaitos, elintarvikekeskus, puutavara- ja polttoainetoimisto, keskuspesula, huoltovirasto, Koskelan sairaskoti, Kustaankartanon vanhainkoti, työtuvat, Tervalammen työlaitos ja polttoainepäällikön toimisto. Neuvontatoimintaan liittyvänä on erikoisesti mainittava runsaasti aikaa ja työtä vaatinut arkistoyleiskaavan laatiminen ulosottovirastoa, huoltovirastoa, Tervalammen työlaitosta ja teurastamolaitosta varten. Ohjaustoimintaan kuului myös se opastus, jota käytännöllisten järjestelytehtävien muodossa annettiin kaupunginarkistoon harjoittelemaan määrätuille virastojen arkistojen vastuunalaisille hoitajille samoin

kuin ne arkistonhoitoa koskevat luennot, joita kaupunginarkistonhoitaja Rosén ja arkistonhoitaja Impola pitivät kunnallisten koulutuskurssien yhteydessä.

Toiminta asiakirjavarikkona ja tutkimuslaitoksena

Asiakirjasiirrot ja arkiston kasvu. Kertomusvuoden aikana siirsivät asiakirjoja kaupunginarkistoon seuraavat virastot ja laitokset sekä muut kunnalliset elimet: Koskelan sairaskoti; kaupunginlakimiehen toimisto; kaupunginhallitus; kaupunginkanslia; rahatoimisto; sairaalaviraston tiliosasto; huoltovirasto; lastentarhojen toimisto; naisten työtuvat; Ryttylän koulukoti; terveydenhoitoviraston kouluterveydenhoito-osasto; työnvälitystoimiston nuoriso-osasto; Helsingin työvoimapiiri; Auroran sairaala; sairaalaruokakomitea; kiinteistöviraston tonttiosasto; urheilupaikkojen hoidon järjestämistoimikunta; kaupunginmuseum; lastenvalvoja; Tervalammen työlaitos; tilastotoimisto ja teurastamolaitos.

Asiakirjoja luovuttivat lahjoituksina tai pysyvinä talletuksina: toimistopääll. K. Soinion perikunta; prof. Rosén; rovasti Hannes Mustakallio (rovasti Lampénin kokoelma); Svenska Handelshögskolans Bibliotek; opett. Martta Koponen (Alli Nissisen valmistavan koulun kannatusyhdistyksen hallitus); Asunto Oy. Ruoholahti Bostads Ab.; Suomen Punaisen Ristin keskustoimisto; tri Walter Ehrström ja fil.tri G. Kerkkonen.

Asiakirjojen valokuvausmäärärahoja käytettiin kaupunginhallituksen yleisjaoston pöytäkirjojen v:lta 1947—1954 sekä kaupunginarkiston arkistoluetteloiden mikrofilmaukseen.

Uutta asiakirja-aineistoa tuli näin vuoden aikana yht. n. 265 hyllymetriä.

Sisäiseen toimintaan kuuluvat asiat. Virastojen ja laitosten kaupunginarkistoon siirtämien asiakirjaryhmien luovutusluettelot tarkastettiin ja asiakirjat sijoitettiin paikoilleen. Kansitus- ja kunnostustyöt jatkuivat edelleen.

Seuraavat arkistot tai asiakirjasarjat järjestettiin osittain tai kokonaan: rahatoimikamarin notaarin ja asiamiehen sekä kaupunginhallituksen asiamiehen arkistot; kiinteistölautakunnan arkiston kaupunginarkistossa oleva osa; seuraavien yhtiöiden, laitosten ym. asiakirjat: Asunto Oy. Ruoholahti; lastenvalvojan kaupunginarkistoon siirtämät asiakirjat; majoituslautakunta; naisten työtuvat; myyntiaitta; Helsingin polttopuukeskus; lihantarkastamo; Tervalammen työlaitos; Haagan, Huopalahden, Kulosaaren ja Oulunkylän huoltolautakunnat; Helsingin Tukholman-komitea; Helsingin lainavarainhoitokomissio; Alli Nissisen valmistava koulu; Haagan ja Huopalahden suomalaisten kansakoulujen arkistot sekä rovasti W. Lampénin ja tri Walter Ehrströmin paperit. Raastuvanoikeuden arkistoon kuuluvaa ratkaistujen asiain aktisarjaa luetteloiitiin v:lta 1752—1848 ja maistraatin talousasiain pöytäkirjoihin v:lta 1740 laadittiin hakemisto.

Viranomaisille ja yksityisille annettiin selvityksiä ja avustusta tutkimustyössä. Eräiden yleisessä käytössä olleiden täytekynämustelaatujen ja kuivamustesäiliöiden samoin kuin eräissä kartoissa käytettyjen värien pitävyydestä ja valonkestävyydestä pyydettiin kaupungin terveydellisten tutkimusten laboratorion lausunnot.

Käsikirjasto. Painotuotteita lahjoittivat: Suomen Tiedeakatemia; Rigsarkivet (Kööpenhamina); kiinteistöviraston asemakaavaosasto; Tieteellisten kirjastojen lautakunta; Stadsarkivet (Tukholma); Suomen Pankki; fil.tri Kaarlo Wirilander;

fil.maist. Leo Pesonen; fil.tri Eino Suolahti; fil.maist. Nils Härkäpää; prof. Ragnar Rosén. Kirjastoa kartutettiin lahjoitusten, vaihtojen ja ostojen kautta kaikkiaan 91 niteellä.

Tässä yhteydessä on vielä mainittava, että kaupunginarkisto on pitkäaikaisena talletuksena vastaanottanut Suomen Sukututkimusseuralta kanslianeuvos Osmo Durchman-vainajan seuralle lahjoittaman laajan, kaupunginarkiston toiminnan kannalta erittäin tärkeän tieteellisen kirjaston.

Kirjeenvaihto ja arkiston käyttö. Saapuneita kirjeitä diarioitiin 183 (ed. v. 190) ja lähetettyjä 109 (79). Jäljennöksiä, todistuksia ja kirjallisia selvityksiä annettiin 98 (65). Puhelimitse annetuista lukuisista selvityksistä ja tiedoista ei pidetty luetteloa. Tutkijankäyntejä merkittiin Runeberginkatu 10:ssä ja Mäkelänkadun varikossa yhteensä 239 (191) ja Jääkärinkadun varikossa 270 (233). Virastoille annettiin lainaksi yhteensä 138 (56) asiakirjajaksikköä.

Jääkärinkadun arkistovarikossa olevasta sairaalain keskusarkistosta lainattiin lisäksi sairaaloihin 3 330 (1 849) asiakirjaa.

Tulot ja menot. Kaupunginarkiston tulot, jotka käsittävät annetuista todistuksista ym. perittävät lunastusmaksut, olivat 680 mk (1 920 mk). Menot, tilitysvuokrat mukaanlukien, nousivat 17 922 558 mk:aan (15 917 808 mk), minkä lisäksi arkisto kertomusvuonna käytti yleisistä kalustonhankintamäärärahoista 224 640 mk pariin pieneen uudishankintaan sekä kaupunginhallituksen yleisistä käyttövaroista 69 930 mk ylimääräisen arkistokansioerän ostoon, 28 800 mk vanhan Helsinkiä esittävän kartan korjaamiseen ja 64 090 mk asiakirjasiirtoihin.